

Część II

Finansowanie deficytu budżetu państwa

Deficyt budżetu państwa w 2002 r. wyniósł 39.402,6 mln zł i stanowił 98,5% kwoty przyjętej w ustawie budżetowej. Relacja deficytu budżetu państwa do produktu krajowego brutto wyniosła 5,1%.

Finansowanie deficytu budżetowego oraz innych potrzeb pożyczkowych według miejsca pozyskania środków zostało przedstawione w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	2001	2002		4:3	4:2
		ustawa	wykonanie		
	w mln zł			w %	
1	2	3	4	5	6
Finansowanie deficytu	32.358,3	40.000,0	39.402,6	98,5	121,8
1. Krajowe	43.670,8	38.820,3	35.954,6	92,6	82,3
w tym: prywatyzacja	6.490,1	6.600,0	1.971,6	29,9	30,4
2. Zagraniczne	-11.312,5	1.179,7	3.448,0	292,3	-

Na finansowanie złożyły się przychody w kwocie 148.101,8 mln zł (wobec planowanych 214.348,0 mln zł) oraz rozchody w wysokości 108.699,1 mln zł (wobec planowanych 174.348,0 mln zł).

1. Finansowanie krajowe

Finansowanie potrzeb pożyczkowych budżetu państwa na rynku krajowym przebiegało w roku 2002 w sytuacji równomiernego przyrostu deficytu (poza sezonowym większym przyrostem na początku roku), niskich wpływów z prywatyzacji (tylko 30% zakładanego planu) oraz spadku stóp procentowych (rentowności na rynku wtórnym spadły o ok. 4 pp. dla obligacji 2 i 5-letnich oraz 3 pp. dla 10-letnich, rentowność rocznych bonów na rynku pierwotnym obniżyła się o ok. 5 pp.). Wielkość oraz struktura podaży skarbowych papierów wartościowych była uwarunkowana aktualną i przewidywaną sytuacją budżetową, celami strategii zarządzania długiem publicznym oraz sytuacją rynkową (rozkład popytu, kształtowanie się krzywej rentowności).

Saldo finansowania ze źródeł krajowych wyniosło 35.954,6 mln zł. Złożyły się na nie następujące elementy:

- a) przychody z prywatyzacji w kwocie 1.971,6 mln zł (plan 6.600,0 mln zł),
- b) saldo sprzedaży i wykupu skarbowych papierów wartościowych w kwocie 36.358,6 mln zł (plan 32.464,2 mln zł),
- c) ujemne saldo krajowych pożyczek udzielonych w kwocie 28,1 mln zł (plan - 123,7 mln zł). Było ono wynikiem przychodów ze spłaty pożyczki przez „Orbis S.A.” (6,3 mln zł), Kasy Chorych (0,1 mln zł) oraz rozchodów w kwocie 34,5 mln zł z tytułu pożyczek dla Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. na wypłatę gwarantowanych przez Skarb Państwa odszkodowań z tytułu ubezpieczania kontraktów eksportowych.
- d) ujemne saldo z tytułu wypłaty rekompensat w wysokości 2.701,8 mln zł (plan: - 2.800,0 mln zł),
- e) dodatnie saldo wynikające ze spłat zobowiązań Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w wysokości 285,5 mln zł (plan 272,9 mln zł),
- f) dodatniego salda pozostałych przychodów i rozchodów w wysokości 2,3 mln zł (plan zakładał saldo zerowe),
- g) dodatnie saldo środków przechodzących i depozytów w kwocie 66,6 mln zł (plan 2.406,9 mln zł).

Saldo finansowania krajowego było rezultatem uzyskanych przychodów w kwocie 116.904,6 mln zł (plan 171.397,5 mln zł) i zrealizowanych rozchodów w kwocie 80.950,0 mln zł (plan 132.577,1 mln zł).

Źródła przychodów krajowych, planowanych i wykonanych przedstawia poniższa tabela:

Przychody	2001	2002		4:3	4:2
		ustawa	wykonanie		
		w mln zł			w %
1	2	3	4	5	6
Przychody ze źródeł krajowych	107.454,7	171.397,5	116.904,6	68,2	108,8
1.Przychody z prywatyzacji	6.490,1	6.600,0	1.971,6	29,9	30,4
2. Skarbowe papiery wartościowe	91.722,9	104.932,7	107.374,8	102,3	117,1
a) spw rynkowe	87.212,7	99.892,7	104.536,6	104,6	119,9
- bony skarbowe	43.482,4	45.252,6	44.509,0	98,4	102,4
- obligacje rynkowe	43.730,3	54.640,1	60.027,6	109,9	137,3
o zmiennym oprocentowaniu	4.052,0	6.033,5	2.184,4	36,2	53,9
o stałym oprocentowaniu	30.976,7	48.606,6	57.843,2	119,0	186,7
nominowana w USD	8.701,7	0,0	0,0	-	-
b) obligacje oszczędnościowe	4.510,2	5.040,0	2.838,3	56,3	62,9
3. Pożyczki udzielone	81,3	6,3	6,4	101,6	7,8
4. Spłata zobowiązań AWRSP	272,3	272,9	285,5	104,6	104,8
5. Pozostałe przychody i rozchody	0,0	50.000,0	2,3	0,0	-
6. Środki przechodzące i depozyty	8.888,0	9.585,6	7.264,1	75,8	81,7

Realizacja przychodów krajowych na poziomie 68% planowanej kwoty była wypadkową następujących czynników:

- a) mniejszych wpływów z prywatyzacji o 4.628,4 mln zł,
- b) wyższych wpływów z tytułu sprzedaży skarbowych papierów wartościowych o 2.442,2 mln zł,
- c) wyższych o 12,5 mln zł przychodów z tytułu wpłaty Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa,
- d) wykonania pozostałych przychodów na kwotę 2,3 mln zł zamiast 50.000,0 mln zł. W pozycji tej znajdują się na etapie planu fakultatywne wpływy z uzupełniającej sprzedaży spw (obligacje sprzedane na przetargach zamiany, krótkie bony) i innych operacji. Zrealizowane przepływy z tytułu spw w wykonaniu są natomiast umieszczane już we właściwych pozycjach. Wykonana kwota pochodzi ze zwrotu środków do budżetu z tytułu ostatecznego rozliczenia konwersji służby zdrowia (2,3 mln zł).
- e) niższych o 2.321,5 mln zł niż zakładano środków przechodzących z roku 2001.

Rozchody ze źródeł krajowych wyniosły w 2002 roku 80.950,0 mln zł (wobec planu w kwocie 132.577,1 mln zł). Szczegółowe dane są zawarte w poniższej tabeli:

Rozchody	2001	2002		4:3	4:2
		ustawa	wykonanie		
		w mln zł			w %
1	2	3	4	5	6
Rozchody ze źródeł krajowych	107.454,7	132.577,1	80.950,0	61,1	75,3
1. Skarbowe papiery wartościowe	54.111,0	72.468,5	71.016,2	98,0	131,2
a) spw rynkowe	50.846,7	68.107,6	66.837,3	98,1	131,4
- bony skarbowe	32.689,8	39.402,1	36.515,3	92,7	111,7
- obligacje rynkowe	18.156,8	28.705,5	30.321,9	105,6	167,0
o zmiennym oprocentowaniu	5.229,1	3.613,9	3.613,9	100,0	69,1
o stałym oprocentowaniu	12.927,7	20.328,8	22.342,8	109,9	172,8
nominowana w USD	0,0	4.762,7	4.365,2	91,7	-
b) obligacje oszczędnościowe	416,1	1.502,5	1.230,2	81,9	295,6
c) obligacje nierynkowe	2.848,2	2.858,4	2.948,8	103,2	103,5
2. Pożyczki udzielone	0,0	130,0	34,5	26,5	-
3. Rekompensaty	2.469,5	2.800,0	2.701,8	96,5	109,4
4. Pozostałe przychody i rozchody	0,0	50.000,0	0,0	-	-
5. Środki przechodzące i depozyty	7.203,4	7.178,7	7.197,5	100,3	99,9

Realizacja rozchodów krajowych na poziomie 61% planowanej kwoty była wynikiem ukształtowania się następujących czynników:

- a) niższych rozchodów z tytułu wykupu skarbowych papierów wartościowych o 1.452,2 mln zł,
- b) mniejszej o 95,5 mln zł kwoty pożyczki udzielonej na rzecz Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. na wypłatę gwarantowanych przez Skarb Państwa odszkodowań z tytułu ubezpieczania kontraktów eksportowych,
- c) niższej o 98,2 mln zł kwoty wypłaconych rekompensat,
- d) braku pozostałych rozchodów,
- e) wyższych o 18,8 mln zł środków przechodzących na rok 2003.

Do najważniejszych w 2002 r., z punktu widzenia finansowania potrzeb pożyczkowych budżetu państwa, wydarzeń należało:

1. Realizacja wpływów z prywatyzacji majątku Skarbu Państwa na poziomie 30% ustawowego planu.
2. Zwiększenie sprzedaży skarbowych papierów będące bezpośrednią konsekwencją mniejszych wpływów z prywatyzacji. W konsekwencji oznaczało to większy przyrost długu oraz wzrost kosztów jego obsługi w latach następnych. Wyższe środki pozyskano zarówno ze sprzedaży bonów skarbowych (wzrost salda w stosunku do planu o 2.143,2 mln zł), jak i obligacji (wzrost o 1.751 mln zł).
3. Kontynuacja operacji zamiany obligacji. Są one instrumentem aktywnego zarządzania długiem i płynnością budżetu państwa. Operacja zamiany polega na sfinansowaniu odkupu obligacji (przed terminem zapadalności) poprzez wydanie inwestorowi nowej obligacji. Stosowanie tych operacji w roku 2002 miało na celu głównie ograniczenie ryzyka refinansowania przy wykupie obligacji zapadających w najbliższych miesiącach przy jednoczesnym zwiększeniu płynności emisji benchmarkowych. Efektem m.in. wykorzystania przetargów zamiany była korzystna sytuacja budżetu państwa w zakresie płynności (pomimo niskich wpływów z prywatyzacji, z których 50% trafiło do budżetu dopiero w IV kwartale). Omawiane operacje wpływały również korzystnie na charakterystykę długu (zapadalność, duration) i płynność emitowanych obligacji.
4. Przedterminowy wykup obligacji restrukturyzacyjnych na kwotę 220 mln zł w sierpniu 2002 r. (wykorzystanie dobrej sytuacji w zakresie przebiegu finansowania potrzeb pożyczkowych budżetu państwa).

5. Emisja 20-letniej obligacji o stałym oprocentowaniu. Było to zgodne z celami zarządzania długiem sektora finansów publicznych oraz z zapotrzebowaniem ze strony rynku.

W 2002 r. struktura finansowania w układzie sektorowym przedstawiała się następująco:

Finansowanie deficytu (mln zł)	39.402,6
Finansowanie krajowe	35.954,6
- bankowe	740,5
- pozabankowe	22.758,7
- inwestorzy zagraniczni	10.483,9
- prywatyzacja	1.971,6
Finansowanie zagraniczne	3.448,0

2. Finansowanie zagraniczne

Na dodatnie saldo finansowania zagranicznego w 2002 r. w wysokości 3.448,0 mln zł złożyły się przychody w kwocie 31.197,1 mln zł i rozchody w kwocie 27.749,1 mln zł.

Wyszczególnienie	2001	2002		4:3	4:2
		ustawa	wykonanie		
	w mln zł				w %
1	2	3	4	5	6
Przychody	7.365,2	42.950,6	31.197,1	72,6	423,6
Rozchody	18.677,7	41.770,9	27.749,1	66,4	148,57
Saldo	-11.312,5	1.179,7	3.448,0	292,3	

W ustawie budżetowej na 2002 r. po stronie przychodów i rozchodów została zapisana kwota 33.765,6 mln zł na sfinansowanie przedterminowej spłaty zobowiązań i innych operacji zagranicznych. Częściowe wykonanie tej pozycji (15,7% planu) zapisane tylko po stronie rozchodów dotyczyło przedterminowego wykupu obligacji Brady'ego w wysokości 1.300 mln USD, tj. 5.297,8 mln zł. Środki na przedterminowy wykup obligacji Brady'ego pochodzące z emisji obligacji na międzynarodowych rynkach finansowych, a także z kredytu rewolwingowego ujęto w przychodach w odpowiednich pozycjach.

Na przychody z tytułu finansowania ze źródeł zagranicznych w kwocie 31.197,1 mln zł, złożyły się następujące tytuły:

- 1) otrzymane kredyty zagraniczne w wysokości 4.947,9 mln zł, z tego:

- a) z Banku Światowego w kwocie 251,3 mln zł na: aktywizację terenów wiejskich (161,8 mln zł), usuwanie skutków powodzi (78,9 mln zł), infrastrukturę portową (10,6 mln zł),
 - b) z Europejskiego Banku Inwestycyjnego w wysokości 846,9 mln zł na: infrastrukturę drogową (627,8 mln zł), usuwanie skutków powodzi (219,1 mln zł),
 - c) z Banku Rozwoju Rady Europy w kwocie 251,1 mln zł na: budownictwo (229,5 mln zł), likwidację skutków powodzi (21,6 mln zł),
 - d) z finansowania pomostowego; wykorzystano kredyt rewolwingowy przy dokonywaniu operacji na zadłużeniu zagranicznym (głównie wykup obligacji Brady'ego) w wysokości 3.598,6 mln zł,
- 2) emisja obligacji skarbowych na międzynarodowym rynku finansowym w wysokości 10.816,3 mln zł (w tym kwotę 1.662,4 mln zł, tj. 400 mln USD przeznaczono na przedterminowy wykup obligacji Brady'ego),
 - 3) przychody z tytułu sprzedaży zabezpieczeń obligacji Brady'ego (collaterali) w wysokości 153,3 mln zł,
 - 4) zwrot środków z rachunku walutowego na obsługę zadłużenia zagranicznego i krajowego w wysokości 15.236,0 mln zł (wykup obligacji Brady'ego, obsługa kredytu rewolwingowego, spłata kredytów wobec Klubu Paryskiego, Banku Światowego, BRRE, wykup udziałów w IDA, wykup 2 rat obligacji nominowanej w USD wyemitowanej na przedterminowy wykup długu wobec Brazylii),
 - 5) pozostałe w kwocie 43,6 mln zł.

Zgodnie z ustawą budżetową na 2002 r. rozchody miały wynieść 41.770,9 mln zł. Zostały one zrealizowane w kwocie 27.749,1 mln zł (66,4% planu).

Na kwotę tę złożyły się rozchody z tytułu:

- 1) udzielenia kredytów zagranicznych (Jemenowi, Wietnamowi i Chinom) w wysokości 113,7 mln zł,
- 2) spłat kredytów zagranicznych otrzymanych w wysokości 7.172,0 mln zł, z tego:
 - a) Klub Paryski - 4.052,2 mln zł,
 - b) Bank Światowy - 593,0 mln zł,
 - c) Kredyt rewolwingowy - 2.358,9 mln zł,
 - d) pozostałe kredyty - 167,9 mln zł,
- 3) wykupu obligacji Brady'ego (Klub Londyński) w wysokości 201,5 mln zł,

- 4) przedterminowej spłaty zobowiązań zagranicznych i innych operacji zagranicznych w kwocie 5.297,8 mln zł (przedterminowy wykup obligacji Brady'ego),
- 5) udziałów w międzynarodowych organizacjach finansowych (EBOiR, Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju/IDA, MBOiR) w wysokości 28,8 mln zł,
- 6) udostępnienia Bankowi Gospodarstwa Krajowego środków z pożyczki BRRE na budownictwo mieszkaniowe w kwocie 229,9 mln zł,
- 7) przekazania środków na zasilenie rachunku walutowego budżetu państwa w kwocie 14.546,6 mln zł,
- 8) pozostałe w kwocie 158,8 mln zł.

Największe spłaty rat kapitałowych dotyczyły wierzycieli zrzeszonych w Klubie Paryskim; stanowią one 56,5% spłat z tytułu otrzymanych kredytów zagranicznych. Zadłużenie wobec Klubu Paryskiego jest obsługiwane na bieżąco począwszy od 1991 r.

Raty kapitałowe spłacane na rzecz Banku Światowego dotyczyły pożyczek i kredytów zaciągniętych w latach 1991-1996 (m.in. na: restrukturyzację przedsiębiorstw i sektora bankowego (EFSAL), dostosowania strukturalne (SAL), dostosowanie infrastruktury rolnej (ASAL), rozwój instytucji finansowych, prywatyzację i restrukturyzację, projekt drogowy, leśnictwo, promocję zatrudnienia, redukcję zadłużenia (DDSR), rozwój służby zdrowia, budownictwo, porty).

Pozostałe spłaty dotyczyły kredytów zaciągniętych w EBI, EBOiR, kredytu libijskiego spłacanego eksportem towarów i usług oraz kredytu japońskiego będącego wkładem do Funduszu Prywatyzacji Banków Polskich.

Przedterminowa spłata zobowiązań zagranicznych, jak wspomniano wyżej, dotyczyła wykupu obligacji Brady'ego.

Na różnice pomiędzy planem a wykonaniem w zakresie finansowania zagranicznego miały wpływ głównie:

- 1) po stronie przychodów:
 - a) niższe wykorzystanie kredytów celowych na infrastrukturę drogową (EBI), aktywizację terenów wiejskich (MBOiR) oraz infrastrukturę portową (MBOiR), wyższe od planowanych przychody z tytułu kredytów przeznaczonych na usuwanie skutków powodzi z EBI i BRRE a niższe z MBOiR,
 - b) niewykorzystanie kredytu z Natexis Banku (Francja) na wsparcie spółek polsko-francuskich o kapitale mieszanym na kwotę 60,2 mln zł,

- c) podwyższenie pierwotnie planowanej kwoty emisji obligacji skarbowych na międzynarodowym rynku finansowym (plan 7.328,5 mln zł, tj. 800 mln USD i 1.000 mln EUR; wykonanie 10.816,3 mln zł, tj. równowartość 2.017,8 mln USD i 737,4 mln EUR),
 - d) nieplanowany wpływ w związku ze sprzedażą zabezpieczeń obligacji Brady'ego (collaterali) w wysokości 153,3 mln zł,
 - e) niewykorzystanie limitu 33.765,6 mln zł przeznaczonego na sfinansowanie przedterminowej spłaty zobowiązań i innych operacji zagranicznych. Przeznaczone na przedterminowy wykup obligacji Brady'ego środki z emisji obligacji na międzynarodowym rynku finansowym w kwocie 1.662,4 mln zł zostały ujęte w pozycji dotyczącej wpływów z emisji a z kredytu rewolwingowego w kwocie 3.598,6 mln zł w pozycji dotyczącej przychodów z tytułu zaciągniętych kredytów zagranicznych.
- 2) po stronie rozchodów:
- a) mniejsze zrealizowanie wypłat z tytułu udzielenia kredytów zagranicznych (plan 1.084,5 mln zł; wykonanie 113,7 mln zł),
 - b) niezrealizowanie planowanych rozchodów z tytułu konwersji zadłużenia zagranicznego (plan 446,9 mln zł), zarządzania długiem (plan 221,1 mln zł) oraz udostępnienia bankom środków z pożyczki Natexis Banku (plan 60,2 mln zł),
 - c) realizacja spłat kapitału z tytułu kredytów otrzymanych w kwocie wyższej od planu w związku z nieplanowanym rozchodem w wysokości 2.358,9 mln zł, tj. 600 mln USD z tytułu spłaty kredytu pomostowego zaciągniętego w celu przedterminowego wykupu obligacji Brady'ego. Niższe w stosunku do planu rozchody z tytułu spłat rat kapitałowych wobec Klubu Paryskiego w wysokości 4.052,2 mln zł (plan 4.460,2 mln zł), Banku Światowego w wysokości 593,0 mln zł (plan 729,2 mln zł) oraz innych kredytów w wysokości 167,9 mln zł (plan 333,3 mln zł) wynikają głównie z korzystniejszego poolu walutowego oraz niższych niż przyjęto w ustawie budżetowej kursów walutowych USD i EUR. Spłaty rat kapitałowych wobec Libii w kwocie niższej od planu o 146,4 mln zł wynikają z nierozliczenia przez Libię przeterminowanych należności polskich przedsiębiorstw, które podlegają kompensacie z zadłużeniem Skarbu Państwa.
 - d) wykorzystanie zaplanowanej kwoty na przedterminową spłatę zobowiązań zagranicznych i innych operacji zagranicznych w wysokości 5.297,8 mln zł (15,7% planu).